

Stad als laboratorium

De juiste vrouw op de juiste plaats

De culturele factor: belemmering of stimulans voor vrouwen in de politiek

Maandag 26 juni 2006, Arminius. (Debatserie in samenwerking met NRC Handelsblad)

Sprekers: Monique Leyenaar, sectie Bestuurskunde en Politicologie Raboud Universiteit Nijmegen; Irene Nieuwenhuis Emancipatiebureau Scala, Rotterdam en Mirjam Sterk, parlementariër CDA.
Gesprekleider: Ruben Maes

In de week dat Ayaan Hirsi Ali, Rita Verdonk, Lousewies van der Laan en Femke Halsema politiek Den Haag op hun kop zetten, wordt in Arminius een debat georganiseerd over de geringe deelname en invloed van vrouwen in de politiek. Toch is het debat gerechtvaardigd, want als deze storm weer is gaan liggen, zijn het weer de mannen die domineren. Het grootste gebrek aan vrouwen speelt op lokaal niveau. Is er sprake van een serieus probleem? Zo ja, hoe kan het mannenbolwerk geslecht worden.

Het is geen nieuwe discussie. Het is ook daarom dat een deel van de aanwezige vrouwen (het aantal mannen is op een hand te tellen) aan het eind van de avond zucht als de constatering weer valt: er zitten te weinig vrouwen in de gemeenteraden en op wethoudersposten. Maar een jonge vrouw in de zaal protesteert tegen de klacht dat 'er toch niets nieuws onder de zon is'. De vrouw: "Deze discussie moet steeds opnieuw gevoerd worden. Voor ons, jonge en allochtone vrouwen, is de discussie niet al duizend keer gevoerd. En blijkbaar is het probleem nog niet opgelost"

Daarom dus toch een debat waarin vragen gesteld worden als: 'hoe komt het toch dat politiek een mannenbolwerk is?', 'wat moeten we doen om er meer vrouwen aan deel te laten nemen?', 'is het een probleem dat vrouwen ondervertegenwoordigd zijn?' en 'wat betekent het voor de politiek als vrouwen een grotere invloed krijgen?' Maar eerst de panelleden. Monique Leyenaar is deskundige op het gebied van vrouwen in de politiek. Zo was ze onder meer projectleider bij het onderzoek 'More Women in Political Positions'. Cijfers over vrouwen in de Nederlandse politiek dist ze met een gemak op dat doet vermoeden dat het haar dagelijks gevraagd wordt. Leyenaar: "In de Tweede Kamer is 38 procent vrouw. Het Nederlands gemiddelde voor de gemeenteraad: 26. Op lokaal niveau blijven we dus achter. Ook ten aanzien van het buitenland. In het buitenland heb je lokaal vaak meer vrouwen in de politiek dan op nationaal niveau. Mondiaal gezien staan wij op nationaal niveau op de 8e plaats. Rwanda voert die lijst aan, maar daar hebben ze bij wet geregeld (met een quotum) dat 50 procent van de functies voor vrouwen bestemd is. In Nederland is er gewoon weinig animo bij vrouwen om lokale politiek te bedrijven. En als ze het al doen, dan haken ze na één periode af."

De reden daarvan is, zegt Leyenaar die deze korte levensduur van vrouwelijke gemeenteraadsleden onderzocht, de hoeveelheid tijd die ze eraan kwijt zijn. Ze zegt: "Het waren niet zozeer de bezwaren tegen 'het politieke wereldje', 'het mannenbolwerk' waardoor vrouwen zo snel stopten. De reden was tijd."

De Rotterdamse situatie wordt ook kort geschetst door het Centrum voor Onderzoek en Statistiek. Het blijkt dat de Rotterdamse gemeenteraad 27 procent vrouwen telt. Dat is ten aanzien van andere grote steden iets lager. In 1998 waren het er ook meer: 38 procent. Een afname dus. Verder blijkt dat sommige partijen veel vrouwelijke leden hebben (PvdA), andere (Leefbaar Rotterdam) juist weer minder.

Hebben rechtse partijen over het algemeen minder vrouwelijke leden? Nee, zegt het COS, dat is niet waar. Zo heeft de VVD veel vrouwelijke leden. De interesse van vrouwen voor politiek is er wel, maar het pluche ambiëren ze veel minder dan hun mannelijke collega's.

Leyenaar: "Over het aantal vrouwen bij verschillende partijen kan ik nog wel wat zeggen. De linkse partijen hebben vaak quota. Ze hebben dus wel meer vrouwen op de lijst als rechtse partijen die geen quota hebben."

Maakt het eigenlijk verschil als er meer vrouwen politiek actief zijn? Leyenaar: "In het bedrijfsleven zie je dat gemengde teams beter werken. Je hebt dan een optelsom van verschillende talenten. En vrouwen werken en denken nu eenmaal anders dan mannen."

Hebben vrouwen de gave 'te verbinden' en oplossingen tot stand te brengen?

Tweede Kamerlid voor het CDA, Mirjam Sterk, kan het een en ander uit de praktijk toelichten. Want wat is nu een typisch vrouwelijk eigenschap. Sterk: "Zet enkel vrouwen bij elkaar en je hebt een kippenhok. Maar een kamer vol mannen ontaardt in een debatwedstrijd."

Volgens Monique Leyenaar zou de politiek erop vooruit gaan als meer vrouwen actief zouden zijn. Sterk is het wel met haar eens ("Het moet gewoon evenredig zijn"), maar onderbouwt haar instemming niet. In de zaal ook instemmende geluiden, want, zo zegt een vrouw, "wij willen ons ook vertegenwoordigd zien." De vrouw zegt dat het bij migrantengroepen is gelukt (onder migranten werd het van overheidswege gestimuleerd om de politiek in te gaan) dan kan het ook lukken voor vrouwen.

Leyenaar wijst wel op de cultuuromslag die heeft plaatsgevonden. "In de jaren 60 en 70 was een vrouwelijke minister of premier ondenkbaar. Nu kan dat wel."

"Nog even over de vrouwelijke invloed," reageert Mirjam Sterk, "vrouwen brengen andere netwerken mee. Ze zetten ook andere onderwerpen op de agenda.

Onderwerpen als huiselijk geweld, vermindering, eerwraak. Dat is een meerwaarde."

Leyenaar onderschrijft dit: "Het is aangetoond dat ze andere onderwerpen aandragen. de commissies waarin ze zitten worden ook wel aangeduid als de 'zachte commissies'." Ze noemt kinderopvang en gezondheidszorg als voorbeeld. Leyenaar: "Het komt ook omdat vrouwen vaak functies vervullen in die sectoren en zodoende kennis meebrengen."

Landelijk gezien is het probleem kleiner dan op gemeentelijk niveau. Wat is daar de verklaring van? Leyenaar: "Lokaal is de speelruimte kleiner. Je kunt minder bereiken."

In de zaal ook een vrouwelijk gemeenteraadslid uit Oss en lid van de Provinciale Staten Noord-Brabant. Vindt zij het gerechtvaardigd dat er gevraagd wordt of vrouwen wel een meerwaarde mee brengen? "Het zou een intrinsieke waarde moeten zijn. Bij mannen vragen we ons dat ook niet af."

Uit de zaal: "Vrouwen zijn gewoon niet overtuigd van hun eigen kwaliteit. Mannen wel." Een andere opmerking: "Mannen houden van macht. Voor vrouwen hoeft dat niet zo."

Sterk: "Het ligt aan je persoonlijkheid. Ik ben opgevoed als een meisje, maar ik heb blinkbaar ook mannelijke kwaliteiten."

Een andere vrouw uit de zaal. "Voor vrouwen is de politiek lastiger omdat het een mannenstructuur is. Vrouwen willen dat een probleem opgelost wordt. Mannen willen vooral dat zij het probleem hebben opgelost. Als vrouw voel je in een debat ook heel sterk de intimidatie. Had ik in een commissie iets goeds gezegd, ging ik tot slot giechelen. Van de zenuwen, waardoor het niet meer serieus genomen werd."

Leyenaar: "Probleem is: wat zijn de goede kwaliteiten en wie bepaalt wat die goede kwaliteiten zijn? Degene die selecteert bepaalt dat. Neem de profielen voor burgemeesters. Er wordt altijd gevraagd naar bestuurlijke ervaring op lokaal niveau (lees: ervaring als wethouder). Als je dan weet dat maar 17 procent van die posities door vrouwen wordt bezet, dan is de kans dus groot dat het uiteindelijk een man zal worden. Er zijn zat vrouwen met ervaring als directeur van een school of een maatschappelijke organisatie, maar dat wordt niet gevraagd in de profielschets."

Irene Nieuwenhuis is van Emancipatiebureau Scala. Zij is warm voorstander van evenredige vertegenwoordiging. Nieuwenhuis: "Op gemeentelijk niveau moeten vrouwen werk combineren met de politiek en vaak ook nog met de zorg. Mannen hebben minder zorgtaken, dus is de keuze makkelijker. Wij leren vrouwen met cursussen te zoeken naar kwaliteit en niet naar kwantiteit. Uren durende vergadering: afschaffen. Spreek af: we vergaderen tot negen uur. Het is een mannencultuur, maar je moet zorgen dat je daarin meegaat en aanpassingen in aanbrengt."

Maar hoe kun je vrouwen ertoe bewegen actiever te worden? Verplichte quota in de politiek zodat er evenveel mannen als vrouwen op posten en in de raad komen?

In de zaal een directrice van een wervings- en selectiebureau. "Als je de politiek in wilt als vrouw, kan het. Wel is er sprake van een plakkende vloer en een glazen plafond. Maar de moeilijkheid is dat je te maken hebt met kiezers. In het bedrijfsleven hebben ze het allang door. Daar vragen ze steeds vaker om vrouwen, en om allochtonen. Maar daar hoeft je niet gekozen te worden."

Sterk vindt normering geen goed idee. "Voor je het weet ben je de excuus-Truus. Het moet gaan om kwaliteit."

Maar dat mannenbolwerk moet toch geslecht worden? Leyenaar: "Macht is leuk en dat weten die mannen. Je geeft die niet uit handen. Wil je die toestand doorbreken dan zijn quota de enige manier."

Een ander probleem naast de dominantie van mannen, wordt gevormd door de media. "Je moet je als vrouw dubbel bewijzen," zegt een aanwezige. "En stel je je hard op, dan ben je gelijk een bitch. Poseer je op een tijdschriftomslag, dan moet je je ook verontschuldigen."

Leyenaar denkt echter dat het nu wel de tijd is voor vrouwen om hun slag te slaan.

Leyenaar: "De partijpolitiek heeft te maken met een crisis (weinig leden), dus nu is het de mogelijkheid voor vrouwen om door te breken. Als ik het in een partij voor het zeggen had, dan zou ik kiezen voor nieuw elan en dus voor meer vrouwen."

Nieuwenhuis: "Een actieprogramma zou daar zeker bij helpen. Het moet de vrouwen makkelijker worden gemaakt."

"Maar er ligt ook een taak voor de politieke partijen," meent wethouder Kriens, aanwezig in de zaal. "De PvdA lijst voor de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen telde 66 vrouwen. Stuk voor stuk goede mensen, gevormd en ontwikkeld door de partij. Als partij moet je actief gaan zoeken."

Of de zaal nog tips heeft voor vrouwen met ambities in de politiek. Sterk: "Leer het onderscheid tussen spel en werkelijkheid. Een aanval is vaak niet persoonlijk bedoeld, maar gericht op je beleid." Vanaf de voorste rij: "Loop na een vergadering niet direct weg. Juist na een vergadering kun je nog veel regelen." Om de daad bij het woord te voegen oppert ze dan ook maar: "Zullen we nu dan maar stoppen, want dan kunnen we nog wat netwerken."

Ferry Wieringa

© Overname van de tekst -ook gedeeltelijk- alleen met toestemming van de auteur of de Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur.